

Christus. Fundamentum absconditur in terrâ, sic et elemosyna debet, si fieri potest, abscondi. Ex fundamento in terrâ abscondito domus assurgit in altum, sic ex piis operibus absconditis assurgit domus celestis, ædificum spirituale, salus æterna, ubi vera vita, et thesauri quos nec ærugo demolitur, nec tinea corrumpit.

Vers. 20. — O TIMOTHEE, DEPOSITUM CUSTODI. Evangelii doctrina vocatur depositum, quia sicut depositum est alterius, ita evangelica doctrina Christi est, non postorum. Et sicut depositum fideliter à depositario servandum est, ita episcopis incumbit inviolabiliter servare et ad alios transmittere doctrinam sibi depositam atque commendatam. Timotheo itaque suo e. omnibus episcopis commendat sacre doctrine depositum. Illius sunt depositarii, non proprietarii; sunt custodes, non domini: ergo servent illam, propugnent, ne minimam ejus partem vitari patiantur. Lex

Vers. 20. — O Timothee, depositum custodi. Nominis depositi metaphoricè significatur doctrina successori credita, ac per manus tradita, quomodo depositum penuriam tradi et credi solet amico. Episcopi constituti sunt doctrinæ custodes, ac velut depositarii. Manifestum est enim Apostolum de deposito doctrinæ loqui, quæ quasi per manus transmittenda sit ad successores.

Devotians profanas vocem novitates, id est, vanitates sive inanitates vocem. Notat quorundam futilem, inanem et clamorantem loquacitatem, eamque profanam, id est, impiam et pietatis hostium. Si vitanda est novitas, retinenda est antiquitas; si profana est novitas, sacra est vetustas. Sancta doctrina cum est et price, à Christi et apostolorum temporibus ad nos illibate derivata.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et ad præxim redigenda.

1° Observet episcopus et quilibet sacerdos, proportionem servatam, quod omnibus sit debitor: Sat enim est terra, et lux mundi, Matth. 5, v. 13, 14. Ut alio terra, debet omnes alios homines, quantum est in se, à corruptione morum præservare. Ut lux mundi, omnibus lucem debet et ardorem; omnes etiam servos et mancipia debet verbo et exemplo sanctificare. Neminem itaque negligat; servos etiam vilissimos sanctificet modo sibi à Doctore gentium præscripto. Vide v. 1 et 2, et observationem moralem.

2° Omnis Catholicus quidem, at omnis speciatim Ecclesie catholice minister, hæreticum notet privatum, quam horreat, detestetur ac fugiat. Illam Apostolus, cap. 4, v. 1, 2, verbis valde significantibus expresserat, dicens hæreses à spiritibus erroris esse, doctrinas demoniorum, hominumque in hypocritæ loquentium mendaciam et cauteriatam habentium suam conscientiam. Talem pietatam vide cap. 4, v. 1, 2, et observationem literalem et moralem in commentario. Hic autem, ut hanc eandem privatum sensibilibus nobis exprimat, illam describit per analogiam ad corporum morbos. Hæresis pessimus et mortifer est animæ morbus. Quare? quia sicut Evangelium, Christi doctrina, verbum est salutis, fons vite,

enim depositum non patitur ut aliquid illius pereat sine culpa apud depositarium.

DEVOTANS PROFANAS VOCEM NOVITATES... Idcirco videntur novitates doctrinæ et sermonum, unde novitates dicuntur hæreticæ. Profane non sunt novitates vocem quæ antiquam doctrinam clariis et brevibus exprimunt, v. g., Trinitas, consubstantialitas, transsubstantiatio, etc.

ET OPPOSITIONES. Græc. *antiheses*, id est, objectiones quas opponunt novantes, qui falsè sibi scientiam nomen vincificant. D. Chrysostomus putat hic Gnosticos perstringi.

Vers. 21. — QUAM QUIDAM PROMITTENTES; id est, quam scientiam profites quidam, aberrarunt à fide, in errorem inciderunt, Christianismum deseruerunt.

GRATIA TECUM. AMEN.

Et oppositiones falsi neminis scientie dicantur objectiones quas contra fidei doctrinam afferunt quidam specioso scientiæ titulo, sed falso. Non enim vera scientia esse potest quæ veritati contraria est. Talis erat philosophia illa, quam reprehendit, Col. 2, etc. Non est vera scientia, ubi vera fides non est.

Vers. 21. — QUAM (scientiam) quidam promittentes (profiteres) circa fidem exciderunt, id est, aberrarunt. Cujusmodi scientiam, inquit, dñm profiterentur, ac docti sapientesque videri studeo, ab integritate et sinceritate fidei, velut à scudo, aberrarunt.

Gratia tecum. Amen. Gratiam Dei, omnium bonorum fontem, tuore suo, precatur in fine Epistolæ.

cui per fidem adhaerentes vivimus, sani sumus, in æternam victuri, ita qui per infidelitatem ab hac Christi doctrinâ recedit, statim à salute, à vitâ recedit, et fit æger ad mortem. Ac primò turgit typho vanæ scientiæ; secundò cæcutit circa divinam, amisso fidei oculo; tertio delirat circa futuam; quartò delirans falsa, stulta, perniciosa, dicit; hincque non movèd in se æger ad mortem, sed et aliis et contagiosus et pestifer; hunc ergo quasi pestem fuge. Ad hanc figuram nos excitat Apostolus, addens: *Conflictationes hominum mense corruptorum*; seu, ut explicant Patres Græci, contritiones hominum mente et corde corruptorum, et ideò atritiones contagiosæ. Sic oris scabiosa alias inficit, sic hæreticos quos approximat corrumpit. Abscede igitur ab hujusmodi. Vide in commentario dicta ad v. 4, 5.

3° Omnis Christianus notet aureas subsequentes D. Pauli sententias, æternam memoriam dignas; illas verò omnis præsertim ecclesiasticus, Deoque sacer, in sua mente insculpat, nunquam oblitenscens.

Prima. *Est questus magnus pietas cum sufficientiâ*, v. 6. Vera pietas magnus sanè questus, quia Deum dat in corde; Deus autem omne bonum, et ipsa sufficientiâ. Dat cordi pio sanctam sufficientiam, quæ fe-

licitatem inchoat, quam perficiet æterni Dei fructio. Huic ergo unico questui studebo.

Secunda. *Nihil inultimus in hunc mundum; haud dubium quid nec auferre quid possimus*, v. 7.

Tertia, quæ secundæ est consequentia: *Habentes igitur alimenta, et quibus tegamur, his contenti sumus*, v. 8. Pasci et tegi sufficiunt. O dimentiam, superflua cras deserenda cum tanto labore comparandi!

Quarta. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quæ mergunt homines in interitum et perditionem*, v. 9.

Quinta. *Radix enim omnium malorum est cupiditas*, v. 10. Has veritates, o homo Dei, Deoque sacer, si bene penetraveris, ab omni temporalium cupiditate liber, pietatem et sanctitatem sectaberis, ad quam, v. 11, 12, 13, hortatur Apostolus. Vide in commentario dicta ad v. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

IN EPISTOLAM II AD TIMOTHEUM Præfationes.

Hanc ad Timotheum Epistolam, Romæ, in vinculis scriptam fuisse constat ex ipso textu, cap. 1, v. 8 et 16; cap. 2, v. 8. Sed quia D. Paulus bis Romæ fuit catena ligatus, controvertitur quibus in vinculis; an in primis, an in secundis, hanc scripserit.

Omnes antiqui, Eusebius, D. Hieronymus, D. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, et plerique post eos, censent illam in ultimis vinculis scriptam, ideòque omnium Epistolaram D. Pauli ultimam reputant, et quasi vocem cyneæ, quam morti proximus, et ad martyrium sese accingens, edidit.

Hoc ipsum formaliter affirmat textus Græcus in fine Epistolæ. Ad Timotheum secunda Ephesiorum Ecclesie primum episcopum ordinatum scripta est à Româ, cum ex secundo siseretur Paulus Casari Neroni.

De secundâ ad Timotheum Epistolâ primò dicendum ubi et quando scripta sit; tum de argumento. Et qui em Romæ à vinculis scriptam esse constat; non eatenus suæ et vinculorum meminit 1 et 2 cap. licet conditum illa verba à cap. : *Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis mee instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi*, etc. Verum ex his ipis verbis videri potest hanc Epistolam omnium postremam, atque iustante jam martyrio scriptam esse à Paulo. Quæ penè omnium est interpretum sententia. Quam et Eusebius tradit, lib. 2 Hist. Ecclesiast., cap. 22. Atverò, si rem diligentius expendamus, apparuit hanc Epistolam inter eas quæ Româ datæ sunt ante primam esse aut secundam, scriptamque multis annis ante Pauli obitum, videlicet tercio aut quarto

4° Notent omnes Evangelium speciale divitum. Primò vitia quæ debent fugere: *Non sublimis sapere*, v. 17; non sint superbi, arrogantes, elati; *neque sperare in incerto divitiarum*, id est, non confidant, spemque suam non reponant in divitiis incertis, fluxis et fugacibus. Secundò virtutes quas debent exercere: *Sed sperare in Deo vivo*, id est, sed humiles et grati sperent in Deum vivum, et ob illum sint erga proximum liberales et benefici: *benè agere, divites fieri in bonis operibus, facillè tribuere, communicare*, v. 18; sique discent suis præclaris operibus, quibus thesauros sibi congerant æternos; *thesaurizare sibi fundamentum bonum in futuro, ut apprehendant veram vitam*. Huic brevi Evangelio studeo, o homo Dei, illud quæ serva, si sis dives; doce et præfata, in quocumque sis statu. Vide in commentario dicta v. 17, 18, 19.

Idem assertit Arabica versio: Scripta fuit ab urbe Româ, cum Timotheus constitutus jam esset episcopus super Ephesum, quando secundâ vice stetit Paulus in præsentia Casaris Neronis, Imperatoris Romani.

Pro hac opinione dissertationem fecit R. P. Mauduit, auctor libri cui titulus: *Analyse des Epîtres de saint Paul*, secundâ parte, dissertatione undecimâ. Eandem opinionem supponit et sequitur Dominus de Tillemont, *Mémoires, etc., sur saint Paul, an de Jésus-Christ* 65.

Illæ opinio præcipuè nititur cap. 4, v. 6: *Ego jam delibor, et tempus resolutionis mee instat*. Reverè in expositione hujus versiculi, pro hac opinione concludo. Vide cap. 4, v. 8, circa finem.

Baronius tamen, et alii post eum multi è recentio

Neronis anno, cum martyrium ipsius inciderit in annum Neronis decimum tertium. Cum enim Romam non aliam habebat christiorem, statim de rebus suis certiorum reddere voluit, ac nominatione de successore primo suæ decessoris apud Neronem; quod facit sub fine Epistolæ. Eodem spectat quod scribit nonnulla quæ planè argunt recentem ejus adventum in urbem Romanam, ut illa, cap. 4: *Penalam quam reliquit Troude, veniens offer tecum. Erastus romanus Corinthi. Trophimum autem reliquit infernum Mileti*, vel *Melitæ*, ut alii putant legendum. Quod autem Paulus in hac Epistolâ non sentiat finem vite suæ jam instare, sed contra potius significet adhuc se reservari ad implendum prædicationis officium in

ribus, putant in primis vinculis scriptam fuisse; præsertim ob cap. 4, v. 17 : *Dominus mihi assistit, etc. et liberatus sum de ore leonis*. Sed hic versus explicatur suo loco, et primæ opinionis non contradicere, imò favere, ostendetur. Vide cap. 4, v. 17, sub finem.

Hanc Baronii opinionem satis fusè propugnat Es-

gentibus, hanc obscurè docent hæc eodem cap. 4 ejus verba : *Dominus autem mihi assistit, et confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, et audiant omnes gentes*. Assistit enim per revelationem, sicut et fecisse legitur Act. 23 et 27. Hujusmodi ferè argumentis adductus Cardinalis Baronius existimat Paulum hæc Epistolam scripsisse brevi postquam Romam adventisset, ac proinde nullè ante mortem. Cui sensu autem et non obstant illa priora Apostoli verba, quibus dicit jam se delibari, tempusque resolutionis suæ instare, cursu jam consummato. videbitur, Deo propitio, cum ad ejus loci explicationem ventum erit. Quod ad argumentum Epistolæ attinet, versatur ea præcipue in admonendo Timotheo sui officii, et animando adversus afflictiones et persecutiones imminentes, ipsius Pauli exemplo. Plena est optimis præceptis, Episcopo sive Pastori animarum, ad munus suum bene et utiliter exsequendum, necessariis, quale imprimis est, rectè ac sincèrè tractare verbum veritatis, et à doctrinâ traditâ et acceptâ nullatenus

CAPUT PRIMUM.

1. Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, secundum promissionem vite quæ est in Christo Jesu;
2. Timotheo, charissimo filio, gratia, misericordia, pax à Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro.
3. Gratias ago Deo, cui servio à progenitoribus in conscientia purâ, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die :
Desiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear.
5. Recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta, quæ et habitavit primùm in aviâ tuâ Loide, et matre tuâ Eunice; certus sum autem quod et in te.
6. Propter quam causam admoceo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.
7. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis.
8. Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vincum ejus, sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei :
9. Qui nos liberavit, et vocavit vocatione suâ sanctâ, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora secularia ;
10. Manifestata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam et incorruptionem per Evangelium :
11. In quo positus sum ego prædicator, et apostolus, et magister gentium.
12. Ob quam causam etiam hæc patior; sed non

tius, quam et fusius explicat et propugnat P. Amelotte.

Hujus Epistolæ argumentum idem est ac primæ : Timotheum scilicet Apostolus docet quæ sunt episcopi et pastoris officia, et ad ea fideliter exsequenda hortatur.

Quæ distinctius videbis in analysi uniuscujusque capituli.

recedere. Unde et multa passim interserit de falsis profanorum dignatum magistris, partim exortis, partim exortitur, quos præcipit vitari. Missa videtur aut simul cum eâ quæ ad Ephesios scripta est, aut non multo post; idque ante tres alias, videlicet ad Philippenses, ad Colossenses, et ad Philemonem scriptas. In hæc enim Timotheus Romam vocatur; in illis Timotheus nomen adscribitur, velut jam presentis et consors in scribendo. Item, in hæc Marcus jubetur assumi Romam venturus, qui idem in Epistolis ad Colossenses et ad Philemonem Romæ scriptis unus est ex salutantibus. Scriptam esse paulo post Epistolam ad Ephesios, ex eo conjici videtur, quod illa per Tychicum missa sit, in hæc verò dicit : *Tychicum misi Ephesum*, velut de re nuper factâ. An autem hæc ad Timotheum Ephesi adhuc morantem missa fuerit, sicut prior Epistola, non omnibus liquet. Multum enim temporis inter utraque interest. Tametsi illud satis apparet, in partibus Asiæ Minoris, ejus Ephesens erat metropolis, evisse tunc Timotheum, episcopali suo munere vacantem.

CHAPITRE PREMIER.

1. Paul, apôtre de Jésus-Christ, par la volonté de Dieu, selon la promesse de la vie qui est en Jésus-Christ;
2. A Timothée, son fils bien-aimé : que Dieu le père et Jésus-Christ notre Seigneur vous donnent la grâce, la miséricorde et la paix.
3. Je rends grâce à Dieu, que je sers dès mes années avec une conscience pure, de ce que nuit et jour je me souviens continuellement de vous dans mes prières ;
4. Et, me représentant vos larmes, je désire vous voir, afin d'être rempli de joie ;
5. Dans le souvenir que j'ai de cette foi sincère qui est en vous, qu'ont eue pratiquement Loïde votre aïeule, et Eunice votre mère, et que je suis assis tr. s-persuadé que vous avez ;
6. C'est pourquoi je vous avertis de rallumer ce feu de la grâce de Dieu que vous avez reçue par l'imposition de mes mains.
7. Car Dieu ne nous a pas donné en esprit de timidité, mais un esprit de courage, d'amour et de sagesse.
8. Ne rougissez donc point de notre Seigneur, que vous devez confesser, ni de moi qui suis son capitul : mais souffrez avec moi pour l'Évangile, selon la force que vous recevrez de Dieu,
9. Qui nous a rachetés et nous a appelés par sa vocation sainte, non selon nos œuvres, mais selon le décret de sa volonté, et selon la grâce qui nous a été donnée en Jésus-Christ avant tous les siècles,
10. Et qui a paru maintenant par l'avènement de notre Sauveur Jésus-Christ, qui a détruit la mort, et a découvert au monde, par l'Évangile, la vie et l'incorruptibilité.
11. C'est pour cela que j'ai été établi prédicateur, apôtre et maître des nations :
12. Et c'est aussi ce qui m'a attiré les maux que

confundor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem.

15. Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti in fide et in dilectione in Christo Jesu.

14. Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis.

15. Scis hoc, quod aversi sunt à me omnes qui in Asiâ sunt, ex quibus est Phygellus, et Hermogenes.

16. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui; quia sæpè me refrigeravit, et catenam meam non erubuit :

17. Sed cum Roman venisset, sollicitè me quæsit, et invenit.

18. Det illi Dominus invenire misericordiam à Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

1° Præmissâ in hæc sicut in primâ Epistolâ sabbatatione propriâ et singulari, suum Paulus erga Timotheum amorem testatur, cujus diu et nocte recordatur in orationibus suis, quemque videre desiderat, idque omne ob fidem et pietatem illius sinceram, et ei quasi hereditariam. v. 1, 2, 3, 4, 5.

2° Hortatur Timotheum ad gratiam in ordinatione sibi datam reaccendam, ut episcopalis fortitudinis, et dilectionis, et æquanimitatis, spiritu roboratus, non erubescat Evangelium Crucifixi prædicare; quinimò Dei fretus auxilio secum et vincula, et adversa quæque, libens pro Evangelio patiat, v. 6, 7, 8.

3° Rationes offert in Deum fidendi, et pro eo libenter patienti, non ab æterno dilexit, nosque in tempore salvavit : æterna quidem ejus in nos dilectio diu latuit;

PARAPHRASIS.

1. Paulus, apostolus Jesu Christi, constitutus per voluntatem Dei ad prædicandum promissum vite divinæ et æternæ, quæ fidelibus datur à Deo per Jesum Christum.
2. Timotheo filio charissimo gratia, misericordia, pax detur et multiplicetur à Deo Patre, et à Domino nostro Jesu Christo.
3. Gratias ago Deo, quem cum purâ conscientia colo religione mihi à majoribus meis transfusa, quod assiduam nocte ac die tui memoriam habeo in meis orationibus.
4. Exopto te videre, ut ex tui conspectu implear gaudio, memor lacrymarum quibus me abeuntium prosecutus es.
5. Memor et fidei sinceræ quam in te vidi, quæ primùm in Loïde, maternâ aviâ tuâ, et in matre tuâ Eunice, firmiter et perseveranter inhaesit, persuasus sum autem quod et in te perseverabit.
6. Hoc ut ita sit, hortor te ut reaccendas gratiam Dei quæ est in te, scilicet collata tibi in ordinatione tuâ, factâ per impositionem manuum mearum :
7. Nobis enim episcopis Deus in ordinatione nostrâ non dedit spiritum timiditatis, sed Spiritum fortitudinis, et dilectionis, et æquanimitatis.

je souffrir; mais je n'en rougis point; car je sais à qui je me suis confié; et je suis persuadé qu'il est assez puissant pour me garder mon dépôt jusqu'à ce grand jour.

15. Proposez-vous pour modèle les saines instructions que vous avez entendues de moi, touchant la foi et la charité qui est en Jésus-Christ.

14. Gardez, par le Saint-Esprit qui habite en nous, l'excellent dépôt qui vous a été confié.

15. Vous savez que tous ceux qui sont en Asie se sont éloignés de moi : Phygelle et Hermogène sont de ce nombre.

16. Que le Seigneur réponde sa miséricorde sur la famille d'Onésiphore, parce qu'il m'a souvent soulagé, et qu'il m'a point rougi de mes chaînes ;

17. Mais qu'étant venu à Rome, il m'a cherché avec grand soin, et il m'a trouvé.

18. Que le Seigneur lui fasse la grâce de trouver miséricorde devant lui, en ce jour, car vous savez mieux que personne combien d'assistances il m'a rendues à Ephèse.

ANALYSIS.

at nunc manifesta est per apparitionem Domini nostri Jesu Christi, et per illius Evangelii prædicationem, v. 9, 10.

4° Hujus divinæ bonitatis in homines ego Paulus sum præco, apostolus et doctor apud gentes; equidem vincula et probra lác de caudâ patior, sed non confundor; quis glorior, quia scio qui commisi, v. 11, 12.

Ita et tu prædica, et pro Evangelio pati gloriare. Quoad prædicandi modum, imitare meum, v. 15. Quoad doctrinæ substantiam, à me tibi traditam custodi ut depositum, v. 14.

5° Notat quosdam qui à se defecerant, v. 15. Commendat autem Onesiphori erga se vincium charitatem, eique bene precatur, v. 16, 17, 18.

PARAPHRASIS.

8. Itaque nec te pudeat Christi crucifixi Domini nostri, nec te pudeat me ejus gratiâ vinciri, sed tu ipse collabora mecum in Evangelio prædicando, secundum vires tibi datas à Deo,
9. Qui nos liberavit (à vitiiis) et ad veram vitam sanctitatem vocavit; non propter opera nostra (erant enim mala), sed ex liberali beneplacito suo quo decrevit ab æterno gratiam nobis dare intuitu meritorum Jesu Christi.
10. (Hæc Dei voluntas in Deo quidem latuit ab æterno), nunc autem in toto mundo manifestata est per adventum Jesu Christi Salvatoris nostri, qui mortem quidem destruxit, vitam autem incorruptibilem per Evangelium ubique prædicatum patefecit.
11. Ad quod prædicandum ego constitutus sum præco, apostolus et doctor gentium.
12. Ob quod etiam hæc patior vincula, sed eorum non me pudet, quia scio quantus sit ille cui meipsum commisi, et certus sum quia potest depositum meum incorruptum servare usque ad diem judicii.
15. Forma et exemplar tibi sint sani sermones quos à me audisti circa fidem et dilectionem christianam.
14. Præclarum doctrinæ depositum quod tibi tradidit fideliter custodi, ope et gratiâ Spiritus sancti habi-

tantis in nobis (nobis propterea in ordinatione collati).
15. Nosti quod omnes Asiani Romae degentes me dereliquerunt, inter quos est Phigelus et Hermogenes.
16. Excipio Onesiphorum, et precor Deum ut ejus familiae misceretur, quia mihi saepe subsidio et solatio fuit, nec eum puduit vinculorum meorum.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — PAULUS APOSTOLUS JESU CHRISTI, PER VOLUNTATEM DEI... Dei voluntas est principium apostolatús et omnis ecclesiastici ministerii. Vide dicta initio primae Epistolae ad Timotheum.

SECUNDUM PROMISSIONEM VITAE. Hoc secundum, Graec., κατά, determinat ad quid et propter quod Paulus constitutus sit apostolus, scilicet ad praedicandum et omnibus annuntiandum promissum vitae aeternae. Apostolatús et omnis ecclesiastici ministerii finis est vita aeterna.

QUAE EST IN CHRISTO JESU, id est, quae vita à Deo fidelibus Evangelium servantibus datur per Jesum Christum, Redemptorem nostrum. Patet ex Graeco particulam quae ad vitam referri, non ad promissionem. Alter itaque apostolatús et ministerii finis, et prioris obtinendi medium est fidem in Christum praedicare et promovere, seu homines adducere ad Christum, qui *vita, vita, veritas est*. Juxta tria hic ab Apostolo facta suum in ministerium introitum examinet minister Christi, paveatque omnis in illud sua sponte intrusus; secundo, suum in ministerio, seu suscipiendi, seu exercendo finem, examinet paveatque omnis qui sua temporalia quaerit in spirituali ministerio et ad aeterna ordinato; tertio, examinet suum ministrandi vivendique modum, an ad Christum addeat; et paveat omnis qui Christianos ipsos à Christo suis corruptis moribus avertit.

VERS. 2. — TIMOTHEO CHARISSIMO FILIO. Vide dicta in primae Epistolae.

GRATIA, MISERICORDIA... Vide et dicta in haec verba libidem. O vultu Apostolo verè dignum! suo charissimo filio non divitiis exoptat, nec honores, nec principum favorem, sed gratiam Dei, quae et ipse sanctificet amplius, et alios sanctificet. Misericordiam Dei, quae illius et ei subditorum peccata condonetur. Pacem Dei, seu Spiritús sancti, quae repletus Timotheus, temporalia spernat, ad aeterna aspiret, temporalium contemptum et aeternorum amorem omnibus suis inspiret. Haec tria sibi et aliis exoptet vir apostolicus.

VERS. 3. — GRATIAS AGO DEO... Paternum hic suum affectum demonstrat suo charissimo filio, pro quo

VERS. 1. — Paulus apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, apostolatuum suum voluntati et electioni Dei adscribit, non suis meritis.

Secundum promissionem vitae, quae est in Christo Jesu, subaudi scribit, et bene precatur, dicens:

VERS. 2. — Timotheo charissimo filio (sit) gratia, etc. Dicit se legatum esse ad promissionem vitae, ut scilicet promittat vitam aeternam credentibus Christo, illique obedientibus.

VERS. 3. — Gratias ago Deo, cui servio à progre-

17. Quisimò cum Romam venisset, cum diligentia me quaesivit, et tandem invenit.

18. Dat illi Dominus ut apud se miserico- fiam inveniat in die iudicii; quanta et quantis in vobis Episcopi ministravit mihi, non scribo, quia tu melius cõ- tiquam ego, seu (optimè nosti.)

orat assidue, quem et videre desiderat; simul et commemorat bona quae in Timotheo sunt, et se Paulum ad talem incitant affectum: scilicet, lacryma, seu affectus Timothei, ejusque sincera fides. *Gratias ago, Graec., habeo Deo.*

CUI SERVIO, λατρεύω, quem colo cultu laetiae; quem adoro.

A PROGENITORIBUS MEIS, id est, sicut mei majores, Abraham, Isaac, Jacob et Benjamin. Judaeus erat et Benjaminita. Sensus ergo est: Deum colo religione in qua à Beniamine et ceteris majoribus meis, sanctisque patriarchis, transfusus, et mihi quasi haereditaria. Fuit quippe Judaeorum et Christianorum Deus.

IN PURA CONSCIENTIA, id est, in conscientia sincera et non ficta, sine ulla hypoësi. Vel etiam cum conscientia mundã, et à peccatorum sordibus alienã. Fuit enim justitiae legalis zelantissimus, et secus Pharisaeus, et licet Christum et Ecclesiam sit persecutus, hincque omnium peccatorum se primum dixerit in capite secundo prioris Epistolae, id licet ignorans et sapie traditionem paternarum, Deoque servire credens, ut ait ad Phil. 5.

QUOD SINE INTERMISSIONE; Graec., intermissam, id est, gratias ago Deo, quod assiduam die et nocte tu memoriam habeo in meis orationibus. Tanti te facio, tantum te diligo, ita te cupio, quod tu perpetuò sim memor, etc. De hoc affectu gratias agit, quia charitatis est, ait D. Thomas; charitas autem est principale donum. Omnis quippe hic affectus propter fidem est, ut ex v. 5 patet. Nota quod in Graeco sit *ut, ut, sicut*; unde traduci potest: *Sicut assiduam habeo tuam memoriam*. Et ita traduxerunt Lovanienses, *comme sans cesse j'ai mémoire*, etc.; similis est leontio ad Philomonem, c. 1, v. 4. Tuncque sensus erit: Gratias ago, pro tibi collatis beneficiis, sicut assiduam tuam memoriam habeo. D. tamen Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus habent quod.

VERS. 4. — DESIDERANS TE VIDERE... Exopto te videre, ut ex tu conspectu implear gaudio.

MEMOR LACRYMARUM, quibus me abeuntem persecutus es, esque tactus. Fieri potest, ait D. Chrysostomus, ut gratias discipulus à magistro separatus, fle-

teribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tuam memoriam in orationibus meis. Sensus: gratias ago Deo meo, quod quoties ad eum precor, fundo, toties tui sum memor, ac pro te oro. Hoc enim me facere, divini muneris est, ideoque dignum de quo gratias agam. Ita Ambrosius.

Nocte ac die in orationibus meis.

VERS. 4. — Desiderans te videre; significat se cupere Timotheum habere praesentem; unde et infra jubet semel et iterum ut ad se festinatè veniat.

rit ac lamentatus sit, sicut infans distractus ab uberibus matris, atque lactis alimonia destitutus. Lapidæ ergo et adamantina non erant apostolica corda. Charitas ergo sicut et naturalis amor, suos sensus habet et affectus, eoque puriores, quò ipsa sanctior est. Et ex charitate flere licet, et per charitatem lacrymis tangi.

VERS. 5. — RECORDATIONEM ACCIPIENS FIJUS FIDEI QUAE EST IN TE, id est, memor et fidei, etc., seu in memoriam mihi revocans sinceram fidem tuam, seu quam in te vidi.

QUAE ET HABITAVIT, id est, firmiter inhaesit, seu usque ad finem vitae perseveravit.

IN AVIA TUA, maternã scilicet, erat enim Timotheus ex patre gentili, Act. 16.

ET MATRE TUA EUCLICE; nomen Graec. victoria, vincencia. Haec duae feminae fuerunt ex primis Christianis, ab aliquo apostolorum converse, antequam Paulus Lysstram perveniret, ut patet ex Actis.

CERTUS SUM AETERM QUOD ET IN TE; confido, persuasus sum, quòd et in te firmiter perseverabit.

Nota quomodo magister suum sibi comparet et equiparet discipulum: sicut Paulus Deum à progenitoribus, pietate haereditaria, sincerè et purè se colere dixit, ita Timotheum laudat quòd fide sincerà et ab avia et gentilitate sua, quasi transfusã, Deo servit. Et haec utriusque similitudo in fide, in pietate, in bonis operibus, est eorum charitatis fundamentum.

VERS. 6. — PROPTER QUAM CAUSAM ADHONEO TE... Plerique intelligunt, propter quam causam, seu quia novi te sinceram habere fidem, excito te; ita Theophylactus. Haec cum mihi de te sint persuasa, hortor te, ait Theodoretus. Sed, si D. Thomas vera sit opinio, ut sequentia et contextus indicant, existimo haec verba, propter quam causam, melius ad ultimum dicta referri, et significare: Quod tu fiat, seu, quòd tu ita sit: scilicet ut in te firmiter perseveret; hortor te ut reaccendas et vigere facias donum, etc. Timotheus effectus pusillanimitis, torperat circa praedicationem, ait D. Thomas, et ideo eum hortatur Apostolus ut resuscitet, etc. Αναζωοποιεσθαι significat ignem sopitum flatu suscitare. Itaque hortor ut suscites, ne mori sinas, sed vivere et vigere facias, per exercitationem continuam.

GRATIAM, χάριτας, donum Dei, quod est in te, tibi,

Memor lacrymarum tuarum. Quom in discessu lacrymis testatus fuerat, Paulum movet ut eum apud se esse velit.

Et gaudio impletur, id est, ut in his vinculis tu praesentia fruens, explerem me gaudio et consolatione.

VERS. 5. — Recordationem acciciens ejus fidei, quae est in te non facta. Fidem non fictam, id est, fidem sinceram, vocat eam, quae ex animo et sine hypoësi creditur in Christum.

Quae et habitavit primam in avia tua Loidæ. Aviam intelligit maternam; patre enim gentili natus erat Timotheus.

Et matre tua Euclice. Fuit autem mulier Christiana. Nam, Act. 16, vocatur fidei, quod Christianorum vocabulum est.

scilicet, collatum per sacramentum Ordinis, ad episcopale munus strenuè obendum, ad evangelizandam et ad promovendam fidem, etc.

Observationes dogmaticae et morales.

Gratia Dei est sicut ignis, ait D. Thomas, qui quando obtegitur cinere, non lucescit; sic gratia obtegitur in homine per teporem vel humanum timorem. Eadem paritate addi potest: Sicut ignis sopitus et sub cineribus reconditus flatu suscitatur, ita gratia tepore sopita suscitatur precibus, meditatione et jugi pia operatione. Timotheus, pusillanimitis effectus, torperat circa praedicationem, ait idem Angelicus doctor; hinc D. Paulus eum hortatur ut gratiam, per episcopalem ordinationem sibi collatam, suscitet ac veluti reaccendat. Hinc plura cum fundamento colligere licet: primum ordinationem episcopalem esse sacramentum, quandoquidem in ea, per manuum impositionem, Spiritús sancti gratia conferitur; secundum, hanc gratiam habitalem esse et permanentem, quae in te est, minuitur tepore, augetur et quasi reaccenditur fide, oratione et exercitatione; tertium, hanc gratiam non tantum gratis datam esse, sed et sanctificantem, ut patet ex v. 7, ubi dicitur quòd sit *Spiritus virtutis, dilectionis et sobrietatis*. Adde quòd gratia sanctificans non minus sit ad episcopale munus ritè obendum necessaria quam gratia gratis data. Porro, si tepore et pusillanimitas irrepserit in apostolicum virum, in Timotheum, D. Paulo unanimes, quis non timeat teporem? quis non sibi dictum putet ab Apostolo: *Moneo te ut resuscites gratiam Dei quae est in te*. Non in aucti, vide ut retineas; nondum extinctus est ignis ille divinus, vide ne extinguas. *Spiritus nobis extinguitur*; angore animi et negligentia extinguitur; vigilantia verò et attentione suscitatur, ait D. Chrysostomus. Itaque nobis sedulo attendendum, continuè vigilandum. Extinguitur et reaccenditur Spiritus Dei in nobis. Dona Dei sunt veluti prunae accensae in cordibus nostris. Eas Satan, caro, mundus vanis amoribus, torporibus, erroribus suffocare, vel saltem oratione minuitur. Nos contra satagamus magis ac magis operative fovere, vigilantia custodire, exercitio et continuã operatione sancta acnere, recreare, reaccendere.

VERS. 7. — NOX ENIM DEDIT NOBIS DEUS SPIRITUM... Explicat qualis sit gratia in ordinatione collata. Nobis, Certus sum autem quòd et in te, scilicet habitet eadem fides non ficta.

VERS. 6. — Propter quam causam adhono te ut resuscites gratiam Dei. Vocatur autem gratia seu donum Dei, quia gratis à Deo donatum. Quae est in te per impositionem manuum mearum; q. d.: Zelus, charitas et gratia quam in ordinatione meâ accepisti, o Timothee, vide ut eam suscites, et charitatis flammam reaccendas, ejusque ardorem continuo foveas et adaugeas.

VERS. 7. — Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, etc. Spiritus timoris, id est, timiditatis et ignaviae, qualis est eorum qui animo sunt imbecilli, pavido, contracto et adjecto; sed virtutis, id est, fortitudinis et roboris, ut fortiter fideat, non tantum te-

intellige episcopis; agitur enim de spiritu in ordinatione episcopali collato. Sensus ergo est: Spiritus enim episcopalis non est spiritus timiditatis et ignavia, quo adversa et mortem timeamus.

SEN VIRTUTIS, seu fortitudinis, quâ timiditas expellatur, ut mediis in periculis Evangelium strenuè prædicemus.

ET DILECTIONIS DEI, scilicet et proximi, quâ cupiditas abigatur, ut solo divinæ gloriæ zelo, et proximorum salutis ardore ferveamus.

ET SOBRIETATIS, seu moderatiōnis, quâ constanter et animo tranquillo æreamus adversa, et prospera moderatè recipiamus, eisquæ utamur sobriè.

Observatio moralis.

Triplex his in verbis vocatur episcoporum virtus: prima, fortitudo, *δύναμις*, virtus, potentia, robur, vigor, virtus ex alto. Episcopi Christianorum duces sunt, seu christianæ militiæ duces; hinc vigore pleno debent agere, ait D. Cyprianus. Fortitudo eis necessaria, quâ Dei et Ecclesiæ hostes impugnent. Secunda, charitas Christi: sunt representantes; sicut ergo Christus gloriam Dei in omnibus quasivit, et pro Ecclesiâ mortem subivit, sic episcopus, non suus, sed quæ Dei et Ecclesiæ sunt, ex charitate debet querere. Tertia, sobrietas, *σωφροσύνη*, moderatio, refræntatio; sanitas mentis et animæ, ait D. Chrysostomus; castigatio, ait Theodoretus, Theophylactus, et etiam Chrysostomus; admonitio, ait Syriaca versio. Intellige ergo sobrietatem, non in cibo tantum, sed quamdam æquanimitem et animi moderatiōnem, tam in adversis quam in prosperis, seu virtutem omnia nimia et immodica, tam in se ipso quam in aliis moderantem, refrænantem, castigantem. Episcopus est sal terræ; ita sit sapiens, ut et alios sapere faciat, eorumque sanet insipientias.

VERS. 8. — NOLI ITAQUE ERUBESCERE TESTIMONIUM... Gr. *μαρτύριον*. D. Chrysostomus crucem et mortem Christi Domini intelligit. Quasi diceret Apostolus: Ne te pudeat martyrii, seu mortis quam in cruce subiit Dominus noster Jesus Christus, et quâ suam obsequavit doctrinam. Plerique communiter intelligunt: Ne te pudeat testimonium reddere de Domino nostro Jesu Christo, id est, illum prædicare, illum Dominum tuum profiteri, licet crucifixum, et me tuum magistrum agnoscere, licet Christi causâ vincetum. Potest et per martyrium intelligi Evangelium quod est testimonium de Christo.

neamus, seu et prædicemus in persecutione inter mediis hostes, nec timeamus, sed amamus pro eâ mori. S. Augustin. pro sobrietate legit *continentiam*, quæ virtus est generalis, cohibens et continens mentem in officio, ne timore, amore, odio, aliore affectu immoderato et vitioso imbutur, dissolvatur aut enervetur, sed tota sana sit, integra et perfecta.

VERS. 8. — Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri; q. d. Noli erubescere doctrinam quam docuit et testatus est Christus, noli etiam erubescere crucem, et martyrium, ac vincula Christi, quibus suam doctrinam obsequavit et confirmavit.

SEN COLLABORA, Gr. *συνεργασάμενος*, coassistere, perprospicere, quâ sensus Evangelio tribuitur. Particeps esto passionum et persecutionum quas patitur Evangelium. Itaque, explicata in versu superiori ordinis episcopalis gratiâ, Timotheum hortatur ad illius gratiæ usum; quasi diceret: Cum talem in ordinatione tuâ spiritum acceperis, scilicet virtutis, dilectionis et sobrietatis, etc., illo utere spiritu. Spiritu quidem fortitudinis: nec te pudeat Christi crucifixi Evangelium prædicare, cumque Dominum tuum profiteri; nec te pudeat me ipsis causâ vincetum, agnoscere magistrum. Spiritu verò dilectionis et sobrietatis: tu ipso fortiter collabora, et constanter mecum coassistere, in Evangelio prædicando et promovendo, quantum poteris.

SECUNDE VIRTUTEM DEI, secundum vires à Deo tibi datas in ordinatione, et dandas in occasione; si tuis diffidens viribus, tu te projecias in Deum.

VERS. 9. — QUI NOS LIBERAVIT... Rationes asserticantes et ad fiduciam in Deum, et ad laborandum et patiendum pro Deo: scilicet nos liberavit in tempore, nos dilexit ab æterno. Qui nos liberavit, Gr., *salvavit*, scilicet à vitis et ab æternâ morte.

ET VOCAVIT. Explicat modum quo nos à vitis et à morte salvavit: scilicet quia vocavit nos ad veram vitæ sanctitatem, seu ad Christianismum.

VOCATIONE SANCTA, id est, vocatione ad sanctitatem, seu, ut ad Ephes. cap. 1, ut *simus sancti*, etc. In Græco non est, suâ.

NON SECUNDUM OPERA NOSTRA, erant enim mala; sed SECUNDUM PROPOSITUM SUUM, Gr.: *Sed secundum proprium propositum suum*, id est, ex liberali suo beneplacito, et ex decreto quo nobis ab æterno dare decrevit gratiâ, intuitu meritorum Christi.

QUE DATA EST, id est, dari decreta.

IN CHRISTO JESU, id est, intuitu Christi, ob Christum.

ANTE TEMPORA SECULARIA, ante secula, ab æterno. Quasi diceret: Quidni fidamus in eum, ejusque nitamur auxilio? Qui nos salvavit immertis, et cum illius essemus inimici. Quidni diligamus eum, et propter eum laboremus et patiamur?

IPSE PRIOR DILEXIT NOS; charitate æternâ, salutem nostram voluit, nobisque gratiam suam dare decrevit; in tempore, per baptismum, gratiam sanctifican-

teque sanctam et divinam.

Neque me vincetum ejus, id est, neque te mei pudeat aut vincetorum mortuum.

Sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei, id est, esto particeps afflictionum quas Evangelium patitur. Secundam virtutem, id est, potentiam Dei. Jubeat in Deo confidere, et in potentia virtutis ejus.

VERS. 9. — Qui (Deus) nos liberavit et vocavit vocatione suâ sanctâ. Liberavit, id est, qui nos salvavit aut servavit, scilicet à peccato et morte æternâ. Vocavit nos, etc., dum nos ab infidelitate et peccatis vocavit ad suam fidem et sanctitatem, vitamque sanctam et divinam.

tem dedit. Fidamus in eum qui nos cogitat et diligit antequam sinus. Diligamus eum, qui nos prior et gratiâ dilexit. Laboremus, patiamur in tempore pro eo qui nos æternâ charitate salvare decrevit, et in tempore salvavi de facto.

VERS. 10. — MANIFESTATA EST AUTEM NUNC... In Græco, *manifestata* aequaliter refertur ad *ἀποθνήσκειν*, et ad *ζῆλον*, gratiam. Hæc quidem gratiâ Dei voluntas in ipso latuit ab æterno; nunc autem in toto mundo est manifestata, per illuminationem, Gr., per apparitionem Domini nostri Jesu Christi, id est, postquam apparuit, etc.; ex tunc enim apparuit benignitas et humanitas, etc., ad Tit. 2, 11.

Observationes literales et morales.

QUI DESTRUXIT MORTEM. Tripliciter Christus mortem destruxit: primò, quia morte suâ destruxit peccatum, mortis utriusque, temporalis et æternæ, causam; secundo, quia resurrectione suâ, mortem in suo corpore naturali destruxit, resurrexit enim nunquam mortuus; tertio, quia per eandem resurrectionem suam jus dedit nobis aliquando resurgendi, ut alibi probat D. Paulus. Et per tale jus ad vitam immortalem, nobis, membris suis, collatum, mortem in nobis, id est, in suo mystico corpore, quodam modo destruxit, aliquando totaliter destrudendum. Morimur quidem, quia Christus mortuus est; at morimur in æternum resurrecturi. Morimur, jus habentes ad vitam immortalem. Mortem itaque etiam in nobis destruxit, Gr., *evacuavit*, invalidam reddidit, enervavit; mortis dominium in nos ademit.

ILLUMINAVIT AUTEM VITAM ET INCORRUPTIONEM; Syr., et vitam patefecit, id est, vitam incorruptibilem, immortalem et æternam patefecit, et tenebris in lucem produxit, manifestavit.

Christus vitam æternam dupliciter patefecit: primò, illam in semetipso per dies 40 patefecit suis discipulis; deinde, per Evangelium ubique prædicatum,

Non æternam opera nostra, id est, merita nostra, sed secundum propositum suum et gratiam. Propositum intelligit liberatè et gratitudo Dei decretum sive beneplacitum. Porro gratiam non intelligit creatam, quæ in nobis est, sed gratiam increatam, id est, gratiam Dei beneficentiam, quam mox dicit manifestatam per adventum Christi.

Que (gratiâ) data est nobis in Christo Jesu ante tempora secularia. Ante tempora secularia, æternitatem notavit, ut sensus sit: Quæ gratia seu misericordia, quod effectus suos, nobis per Christum data, id est, intuitu meritorum Christi preparata est, ab æterno. Cum dicitur hic gratia ab æterno data, intellige in Dei decreto et prædestinatione, ut idem sit, data, quod dari decreta et prædestinata. Deus ab æterno nos adamavit, et hanc gratiam limitat et irrevocabiler nobis dare decrevit. Hæc gratia data est nobis in Christo Jesu, id est, per Christum, puta per Christi merita prævisa ab æterno, data est nobis à Patre hæc gratia. Ante tempora secularia, idem est, quod ante mundi constitutionem, ante temporis et mundi originem, puta ab æterno. Ita Theophylactus, Anselmus, et alii. Notat Chrysostomus hic significari immensitatem amoris divini, utpote qui nos ante mundum, ante omnia tempora ab æterno in mente suâ habuerit, de quoque nostrum in particulari studio et sollicitè cogitavit, unumquemque adama-

tote orbe evulgavit, et spem certam nobis fidelibus de eâ dedit. Equidem aliqua in mundo per philosophiam et per legem extabat de hæc vita lux et cognitio; at lux umbris plena, cognitio incerta et dubia. Sed ex quo resurrexit Christus immortalis, ex quo apparuit hominibus incorruptibilis, ex quo, per Evangelium, ejus vita gloriosa ubique prædicata, omnibusque credentibus promissa, hæc immortalis vita quasi è tenebris in lucem prodit. Quidquid de eâ philosophi, quidquid lex dixit, tenebræ sunt ad Evangelii lucem collate, Christus resurgens lux est mundi, sol gloriosus, vitam, incorruptionem, immortalitatem omnibus clarè patefaciens et manifestans, omnibusque sibi credentibus et obsequentibus promittens, tot vocibus quot habet gloriæ radios. Hunc solem oculis fidei respice; auribus cordis auli verba vitæ æternæ habentem, in eum spera; ad hæc immortalitatem aspira; ut ad illum pervenias, Christo crede, obedi, obsequere.

VERS. 11. — In qto., Gr., ad quod, Evangelium scilicet prædicandum, et ad quam immortalitatem promittendam. Recordare versis primi, secundum promissionem vitæ... Ego Paulus positus sum, seu constitutus sum præco, Apostolus et magister gentium. Præco, scilicet ad promulgandam legem gratiæ; apostolus, seu legatus, ad promittendam immortalitatem; magister, seu doctor, ad docendam mortem illam acquirendi, scilicet per fidem et observantiam Evangelii. Tres honoris tituli; at tres persecutionum cause.

VERS. 12. — Ob eam causam etiam hæc patior, id est, quia præconis, legati et doctoris officio fungor, hæc vincula patior,

SED NON CONFUNDOR. Respiciat ad id quod v. 8 dixit: Noli erubescere, Timotheumque docet exemplo et verbo. Tantum abest, ut propterea pudeam, quinimò glorior, quia pro Deo patior.

vert, cuique per Christum suam gratiæ mensuram deceverit et prædestinaverit.

VERS. 10. — Manifestata est autem (gratia illa à Deo ab æterno data, sed in Deo abscondita) nunc per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi. Ad hæc Christus apparuit et adventit, ut omnes illustraret et illuminaret lucem sapientiæ divinæ, quæ Deum, salutem, viamque salutis homines agnoscerent et capesserent.

Qui (Christus) destruxit quidem mortem, videlicet mortem suâ. Sensus est: Christus passione et morte suâ promeruisse nobis apud Deum perfectam nostræ mortis abolitionem. Mortem à Christo destruxit, etiam peccato intellige, destructum et abolitum, quod est utriusque mortis causa.

Illuminavit autem vitam et incorruptionem per Evangelium. Sensus est: vitam incorruptibilem et immortalem produxit in lucem, manifestavit, ac certam ejus spem nobis autem per Evangelium quod prædicari voluit. Christus vitam dedit ipsi vitæ, suscitavit à morte et vivere fecit ipsam vitam, vitam produxit, et in lucem prodire fecit.

VERS. 11. — In pro positus sum ego prædicator, etc. Ad quod Evangelium promulgandum ego præco constitutus sum à Christo, ipsius Christi ad eam rem apostolus seu legatus.

VERS. 12. — Ob quam causam etiam hæc patior,

SCIO ENIM CUI CREDIDI. Duas affert rationes ob quas non confunditur in carcere, sed et gloriatur: prima, quia scio quantus sit ille cui me ipsum, labores et passiones meas commisi. *Credidi*, id est, commisi; ad hunc sensum mentio depositi determinat; quasi diceret: Deo omnipotenti, veraci et in promissis fidei me ipsum commisi, apud eum deposui labores pro Evangelio susceptos, et dolores pro eo passos, quos thesaurum meum, seu coronam justitiæ, ut ait capite 4, 8, primæ Epist. Deus noster depositarius, apud quem nihil perit, imò crescent deposita. Vide infra. Secunlam, et certum quia potest thesaurum illum servare integrum et incorruptum usque ad iudicii diem. Apud Deum nihil deperditur, quia fidelis est, et quia omnipotens est. Duo in depositario requisita: primum, ut sit bonæ fidei et bonæ voluntatis; secundum, ut possit facere quod vult, scilicet depositum servare. Utrumque non semper in hominibus; hinc aliquando deposita pereunt. At apud Deum nihil perit unquam, quia fidelis est et omnipotens; vult et potest quod vult; hinc servat deposita. Imò apud eum deposita crescent et perficiuntur; momentaneum enim et leve tribulationis commutat in æternam gloriæ pondus; vitam decucam et miseram apud eum pro Evangelio depositam commutat in æternam et divinam. Hoc si firmiter credamus, gloriabimur pro Deo pati, pro Deo mori.

VERS. 15. — FORMAM HABE SANORUM VERBORUM... Transit ad prædicationis formam; licetque Timotheum et alios episcopos docet et circa doctrinæ substantiam, et circa docendi modum. Primò, quoad modum docendi, seu quoad verba quibus doctrinam evangelicam communicare debent. *Formam habe*, id est, habere perge, seu retine in mente formam verborum, quibus sanam doctrinam circa fidem et

id est, quia præconis evangelici fungor officio, ideò accusatus sum à Judeis, id est, in hæc vincula coniectus. *Sed non confundor*, id est, non erubescor, non pudore suffundor, non me pudet vel officii mei vel vinculorum.

Scio enim cui credidi. Novi enim, inquit, cui crediderim, quam ille magnus sit Dominus, quam potens, et quam verax in promissis. Novi enim cui credidi atque commisi depositum meum servandum.

Et certum sum quia potens est depositum meum servare in illam diem. Depositum, puta thesaurum laborum et passionum pro Evangelio à se obitatum, quem à se collectum Paulus patiens et moriens apud Deum quasi depositum, ut in illo die magno, iudicii scilicet, illum, id est, illius mercedem et gloriam, recipiat. Ita Tacophyl. et Anselm. Idem depositum Apostolus vocat repositam justitiæ coronam. 2 Tim. 4.

VERS. 15. — *Formam habe sanorum verborum quæ à me audisti, sanctæ, integræ et incorruptæ doctrinæ, in fide et in dilectione in Christo Jesu*. Habeto formam sanctæ doctrinæ quæ versatur circa fidem et dilectionem christianam; q. d.: O Timothee, num est retinere vivum exemplar, vitam ideam et representationem doctrinæ quam tibi tradidi, ut scilicet verba mea semper tibi ob oculos ponas, eadem que vivè et efficaciter alii proponas.

VERS. 14. — *Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in vobis*. Chrysost., Ambros. de-

dilectionem christianam, me audisti evangelizantem. Syrus: *Forma tibi sicut sanæ sermones mei, quos, etc.*; seu sint tibi quasi exemplar; illos habe pro archetypo, ad quem respicias, cum docere voleris.

VERS. 14. — BONUM DEPOSITUM CUSTODI... Secundò, quoad doctrinæ substantiam. Præclarum et pretiosum evangelicæ doctrinæ depositum diligenter custodi; ope et gratiâ sancti Spiritus ad loc in ordinatione tibi collati. Spiritus sanctus in totâ quidem habitat Ecclesiâ, et speciatim in prælatis, ut traditiones custodiant, Scripturas ad apostolorum mentem interpretentur. Duplex et varium advertit depositum: unum quod nostrum est, apud Deum, depositum, labores, dolores pro Evangelio tolerati, v. 12. Alterum quod est Dei, apud nos, depositum, scilicet Verbum Dei, traditiones, evangelicæ doctrinæ. Hujus thesauri divini depositarii sunt episcopi; ad eos pertinet illum servare illibatam, ope Spiritus veritatis, illis sine limitatione collati.

VERS. 15. — *Scis noc...*, id est, nôsti, nescire non potes, quia ad te perlatum est, quòl omnes Asiani, Romæ degentes, me dereliquerunt, scilicet vinculis ræis offensi, et pericula sibi metuentes.

Ex quibus, seu inter quos est PHICELLES... Hos nominat, ut ab eis Timotheus et alii fideles sibi caveant.

VERS. 16. — *DET DOMINUS MISERICORDIAM ONESIPHORI DOMUI*. Excipio Onesiphorum, Deumque precor ut ejus familie miseretur.

QUIA SÆPÈ ME REFRIGERAVIT, id est, consolatus est, seu subsidio fuit et solatio. Metaphora ducta ab umbra, aut à vento, in locis æstuosus refrigerante.

ET CATENAM MEAM NON ERUBUIT, id est: Nec eum puduit vinculorum meorum, nec pericula metuit, nec infamiam, ut me adjuvaret.

VERS. 17. — *SED CUM ROMAM VENISSET, SOLICITÈ*

POSITUM hoc interpretantur thesaurum doctrinæ christianæ, quam vocavit *sanæ verba*. Illic enim thesaurum quasi depositum, studiosè commentat Timotheo episcopo, ut eum integrum inviolatè conserveret.

VERS. 15. — *Scis hoc, quòd aversi sunt* (id est, aversi sunt me, me rejecerunt) à me omnes qui in Asia sunt, etc. Chrysost., cum suis censet Paulum loqui de omnibus Asiaticis, qui Romæ erant; ut *omnes qui in Asia*, idem sit quod omnes et Asia, omnes Asiani, scilicet Romæ agentes. Scribit enim Paulus ad Timotheum Romæ ea quæ gerebantur Romæ, non autem quæ in Asia.

VERS. 16. — *DET MISERICORDIAM DOMINUS ONESIPHORI DOMUI*, id est, universæ familie Onesiphori. *QUIA SÆPÈ ME REFRIGERAVIT*, id est, refecit, et rececit in hoc æstu mearum afflictionum. Solatio et subsidio mihi fuit in his vinculis.

ET CATENAM MEAM NON ERUBUIT, id est, non puduit illum vinculorum meorum, sicut ceteros Asiatos.

VERS. 17. — *SED CUM ROMAM VENISSET*, etc. Quæsitum se dicit, quamvis captivum, quia non unns erat carcer eorum qui sistendi essent ad tribunal Cæsaris, sed complures; et, ut dicitur, Act. ult., permissum fuit Paulo ut maneret solus cum custodiente se milite.

ME QUÆSIVIT (per totam urbem cursitando, de carcere in carcerem), tandem INVENTI, et sæpè VISITAVIT.

VERS. 18. — *DET ILLI DOMINUS MISERICORDIAM INVENIRE A DOMINO...*, id est, apud se. Hebraïsmus est, sicut Genes. 19: *Pluit Dominus sulphur super Sodomam à Domino*, id est, à seipso. Sicut ergo me invenit, ut misericordiam faceret, ita *det illi Dominus misericordiam* apud se invenire, in die iudicii.

DIES ILLA, per excellentiam dicitur iudicii dies.

ET QUANTA EPHESI... quanta et quantis in rebus mihi ministraverit Ephesi, non scribo, quia optimè

VERS. 18. — *DET ILLI DOMINUS INVENIRE MISERICORDIAM À DOMINO IN ILLA DIE*. Tanquam dicat: sicut ille me sollicitè quæsivit et invenit, ut misericordiam exhiberet, ita det ei Dominus misericordiam quam optavi ab ipso vicissim invenire. Scilicet illi optans quod Christiani solent optare fidelibus defunctis, requiem et misericordiam. Hæc accedit quòd in fine Epistolæ jubet salutari Onesiphori domum, non Onesiphorum; quasi is jam non superesset.

Et quanta Ephesi mihi ministraverit, tu melius nôsti. Non solum mihi nunc Romæ, sed et antea. Ephesi, fidelibus Evangelii ministris multa impendit officia charitatis: quemadmodum tu melius nôsti, qui Onesiphorum episcopum es, et partem obsequiorum ejus percepisti.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximè notanda, et ad præcæm redigenda.

1º Omnis Ecclesiæ minister à v. 1 discat ecclesiæ ministerii principium, est Dei voluntas; finem, est æterna vita hominibus communicanda; alterum finem mediatum, seu medium, quo finem suum assequatur, est fides in Christum prædicanda, promovenda. Statimque in se reflexus attendat ad tria, quæ in commentario videat, v. 1.

2º A monitione v. 6 datâ Timotheo, discat omnis Ecclesiæ minister quàm necessaria sibi sit spiritus renovatio. Assumat ergo velut sibi dictum: *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei*. Ut autem illud impleat, attendat primò quæ gratia fuit sibi data: episcopalis, et à proportione, sacerdotalis spiritus; non est timi-

nôsti, quippe qui mihi adfuisi, testis eorum bonorum quæ mihi feci et Ecclesiæ. Potest etiam dici: Tu melius nôsti quam ego ipse, quia inscio Paulo, solum conscio Timotheo, potest mihi ministrasse Onesiphorus. Cæteram ex his loquendi modis de Onesiphoro, præsertim verò ex distinctione precum pro Onesiphori familia, à precibus pro ipso Onesiphoro, et quia etiam in fine cap. 4 familiam Onesiphori salutari, non ipsius Onesiphorum, multi colligunt eum tunc fuisse mortuum, cum hæc scriberet Apostolus.

siphorum; quasi is jam non superesset. *Et quanta Ephesi mihi ministraverit, tu melius nôsti*. Non solum mihi nunc Romæ, sed et antea. Ephesi, fidelibus Evangelii ministris multa impendit officia charitatis: quemadmodum tu melius nôsti, qui Onesiphorum episcopum es, et partem obsequiorum ejus percepisti.

tatis, sed fortitudinis; non est cupiditatis, sed charitatis; non est intemperantiæ, sed sobrietatis, v. 7. Attendat secundò an hic spiritus sit suus. Hunc ergo spiritum *virtutis, dilectionis et sobrietatis* suscipiet precibus, penitentia, et majori custodiat vigilantia, sanctitque foveat operatione. Vide in commentario dicta v. 6.

3º A v. 8 discat usum hujus spiritus sibi in ordinatione suâ collati. In versibus 9 et 10 videt ad hunc usum animantia. Speciatim verò notet v. 12, quòd Deus noster sit depositarius fidelis, apud quem nihil perit, imò crescent deposita.

CAPUT II.

CHAPITRE II.

1. Tu ergo, fili mi, confortare in gratiâ quæ est in Christo Jesu;

2. Et quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere.

3. Labora sicut bonus miles Christi Jesu.

4. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus; ut ei placeat, cui se probavit.

5. Nam et qui certat in agone, non coronatur nisi legitime certaverit.

6. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere.

7. Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

8. Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse à mortuis ex semine David, secundùm Evangelium meum.

9. In quo laboro usque ad vincula, quasi malè operans: sed verbum Dei non est alligatum.

10. Ideò omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu, cum gloriâ cælesti.

1. Fortifiez-vous donc, ô mon fils, par la grâce qui est en Jésus-Christ :

2. Et, gardant ce que vous avez appris de moi devant plusieurs témoins, donnez-le en dépôt à des hommes fidèles, qui soient eux-mêmes capables d'en instruire d'autres.

3. Travaillez comme un bon soldat de Jésus-Christ :

4. Celui qui est enrôlé au service de Dieu ne s'embarrasse point dans les affaires séculières, pour ne s'occuper qu'à plaire à celui à qui il s'est donné.

5. Celui qui combat dans les jeux publics, n'est couronné qu'après avoir combattu selon la règle des combats :

6. Un labourer qui a bien travaillé doit avoir la première part dans la récolte des fruits.

7. Comprenez ce que je dis : car le Seigneur vous donnera l'intelligence en toutes choses.

8. Souvenez-vous que notre Seigneur Jésus-Christ, qui est né de la race de David, est ressuscité d'entre les morts, selon l'Évangile que je préche.

9. Pour lequel je souffre beaucoup de maux, jusqu'à être dans les chaînes comme un malfaiteur; mais la parole de Dieu n'est point enchaînée.

10. C'est pourquoi j'endure tout pour l'amour des élus, afin qu'ils acquièrent aussi bien que nous le salut qui est en Jésus-Christ, avec la gloire du ciel.